

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА КООПЕРАТИВНИХ ЗАСАДАХ

Н. О. Куровська, к. е. н., доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

Досліджено категоріальний зміст корпоративної соціальної відповідальності на засадах кооперації. Сформульовано основні положення реалізації корпоративної соціальної відповідальності, використовуючи європейський досвід. Акцентовано увагу на необхідності посилення соціальної відповідальності з метою забезпечення економіки спільних зусиль.

Постановка проблеми. Корпоративна соціальна відповідальність є невід’ємною складовою діяльності кооперативів та фундаментом кооперативної культури загалом. Особлива специфіка діяльності кооперативів безпосередньо пов’язана з відповідальним ставленням всіх учасників формування до своїх обов’язків. Бути соціально відповідальним означає турбуватися про місцеву громаду, мешканці якої, по-суті, є членами кооперативу, а також спрямовувати свою діяльність на забезпечення стійкого розвитку суспільства. Такий підхід є своєчасним та необхідним у процесі адаптації Україною європейського досвіду впровадження економіки спільної участі, що базується на взаємодії споживачів, бізнес-структур та держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні засади корпоративної соціальної відповідальності у контексті формування та еволюції світової економічної думки, а також етапи розвитку теоретичного осмислення та розширення тематичних рамок феномену «корпоративна соціальна відповідальність» широко висвітлені А. Колотом [4]. Дослідник М. Голованенко розглядає питання стосовно використання теорії кооперативних ігор для вирішення завдань, що постають у контексті проблеми корпоративної соціальної відповідальності [1].

Особливої уваги заслуговує наукове бачення В. Зіновчука, який досліджує європейську модель сільськогосподарської кооперації як системну взаємодію невеликих за фізичним розміром фермерських господарств переважно сімейного типу для участі у великомасштабному і висококонкурентному агробізнесі, і на цій основі отримання синергетичного ефекту кооперативної взаємодії, що має економічну, соціальну та екологічну складову [3].

О. Рудік акцентує увагу на дослідженні політики ЄС, спрямованій на всебічну підтримку розвитку економіки спільної участі

та заохочення участі в ній споживачів, бізнесу і органів державної влади шляхом постійного аналізу розвитку подій, збирання необхідних статистичних даних і доказів, співпраці з державами-членами та зацікавленими сторонами з метою обміну передовим досвідом [6].

Мета та методика дослідження. Метою дослідження є теоретико-методичне обґрунтування корпоративної соціальної відповідальності з використанням сучасних кооперативних принципів. Об'єктом дослідження є процес адаптації європейського досвіду корпоративної соціальної відповідальності на кооперативних засадах. В процесі дослідження використано загальні та спеціальні методи, які ґрунтуються на об'єктивних законах економіки. Зокрема, при дослідженні різних підходів щодо категоріального апарату соціальної відповідальності й визначенні пріоритетного соціально-економічного підходу використано метод аналізу та синтезу, за допомогою абстрактно-логічного методу сформульовано висновки.

Виклад основного матеріалу. За останні роки суттєво підвищився науковий інтерес до проблем розвитку соціальної відповідальності на макро- та на мікрорівнях. Це обумовлено всезростаючою потребою у взаємодії між споживачами, бізнес-структурами, місцевими громадами, державними структурами та суспільством. Зміст соціальної відповідальності у наукових джерелах розкривається у загальному її вимірі як певне явище, що існує незалежно від жодних суб'єктивних чинників, а є обов'язковим проявом регулювання суспільних відносин у рамках відповідності особистої поведінки між суб'єктами соціальної комунікації [2, с. 41].

За своєю суттю корпоративна соціальна відповідальність – це імплементований у корпоративне управління певний тип соціальних зобов'язань (здебільшого добровільних) перед працівниками, партнерами, державою, інститутами громадянського суспільства та суспільством у цілому [4, с. 6]. Вона ґрунтується на веденні бізнесу з вирішенням важливих питань з метою забезпечення працівників необхідними соціальними благами, запровадженні на підприємствах базових етичних принципів, збереженні довкілля, дбайливого ставлення до територіальних громад, розробці дієвої соціальної політики, сприянні створенню соціальної держави тощо.

Особливістю корпоративної соціальної відповідальності є те, що вона є складовою кооперативної діяльності, що ґрунтується майже на тих же принципах, що й кооперація, а саме: добровільності, соціальної справедливості, взаємодії тощо. Згідно Закону України, кооперація базується на таких основних принципах: добровільності вступу та безперешкодного виходу з кооперативної організації; соціальної

справедливості, взаємодопомоги та співробітництва; рівного права голосу під час прийняття рішень (один член кооперативу – один голос); вільного вибору напрямів і видів діяльності; демократичного контролю за діяльністю кооперативних організацій та їх посадових осіб з боку членів кооперативних організацій; безпосередньої участі членів кооперативної організації у її діяльності [5]. Кооперація передбачає безпосереднє об'єднання та взаємодію невеликих за розміром виробників на взаємовигідних умовах.

Відомий вчений-кооператор В. Зіновчук акцентує увагу на тому, що забезпечення відповідності сільськогосподарських кооперативів України європейській моделі кооперації має базуватися на кооперативній ідеології – системі понять, цінностей та засадничих принципів. Її поширення вимагає суспільного усвідомлення, осмислення, обговорення і на цій основі консолідації зусиль для протистояння стереотипам тоталітарного минулого, некваліфікованому, невірному та/або навмисно викривленому уявленню про роль і форми економічної взаємодії сільськогосподарських товаровиробників в ринковій економічній системі та демократичному суспільстві [3, с. 17]. Такий підхід сприятиме реалізації основних напрямів сталого розвитку суспільства завдяки впровадженню принципів корпоративної соціальної відповідальності, яка є невід'ємною складовою кооперативної діяльності.

В країнах Європейського Союзу досить широко використовується поняття корпоративної соціальної відповідальності. Зокрема, у червні 2017 р. Європейським парламентом було розглянуто пропозиції *Cooperatives Europe* та прийнято резолюцію «*European Agenda for the collaborative economy*», в якій зазначено, якщо спільна економіка буде базуватись на відповідальності, це може сприяти створенню нових можливостей для громадян, споживачів та працівників, а також розвитку економіки регіону на рівні місцевих громад, в якій впроваджуватимуться моделі обміну знаннями та навчання, що має стимулювати та укріплювати культуру відкритих інновацій [9]. Метою даної концепції є створення кооперативної економіки, яка має стати не лише більш ефективною, але й стійкою, а, отже, мати соціально-економічне та екологічне спрямування.

Везростаючий інтерес до спільної економіки на основі сучасних бізнес-моделей заснований на принципах корпоративної соціальної відповідальності. Відповідно до *ISO 26000*, стратегія корпоративної соціальної відповідальності підприємства визначає форми, в яких організація робить свій внесок в сталий розвиток,

взаємодіє з усіма зацікавленими особами і підтримує етику ділової поведінки [8]. Це надає можливість підприємствам поєднувати зусилля у напрямку створення відповідних розробок в галузі охорони праці, взаємодії зі стейкхолдерами, підвищенні рівня конкурентоспроможності, а також відповідального ставлення до навколишнього середовища з метою мінімізації негативного впливу.

М. Голованенко вважає, що корпоративна соціальна відповідальність є універсальним і гнучким механізмом, здатним вирішувати широке коло питань та сприяти виникненню кооперативних ефектів. Проте для забезпечення її дієвості варто продовжувати роботу стосовно популяризації такого напрямку діяльності, а також розвивати науковий апарат вирішення проблем корпоративної соціальної відповідальності, зокрема, інструментарій теорії кооперативних ігор [1]. Науковець наполягає на застосуванні теорії кооперативних ігор для вирішення проблем та підвищення ефективності програм корпоративної соціальної відповідальності у напрямку необмеженого перерозподілу кооперативного ефекту між учасниками.

Отже, сучасний устрій взаємодії різних верств суспільства спрямовується до посилення взаємозв'язку між людиною, державою та бізнесу для забезпечення сталого економічного зростання та інтеграції України до європейського співтовариства. Використання кооперативних принципів у формуванні корпоративної соціальної відповідальності активізує процес взаємодії всіх учасників соціуму, заснованого на врахуванні спільних інтересів. Такий підхід сприятиме кращому усвідомленню соціальних норм, сприятиме підвищенню відповідального ставлення всіх учасників з метою гармонізації взаємовідносин та якості життя в цілому.

Висновки. На основі результатів проведеного дослідження необхідно зазначити, що корпоративна соціальна відповідальність є невід'ємною складовою ведення бізнесу з урахуванням питань щодо забезпечення працівників необхідними соціальними благами, запровадження базових принципів етики бізнесу, збереження навколишнього середовища, турботливого ставлення до місцевих громад, а також дотримання основних напрямів соціальної політики на національному рівні.

В процесі адаптації Україною європейського досвіду впровадження корпоративної соціальної відповідальності першочергового значення набуває створення кооперативної економіки, яка має стати не лише більш ефективною, але й стійкою, тобто мати соціально-економічне та екологічне спрямування. При цьому сучасний

бізнес в процесі своєї діяльності повинен бути соціально відповідальним не лише завдяки виконанню певних норм і принципів, прийняттю правильних рішень, а й дотриманні моральних принципів, спрямованих на забезпечення гармонійного розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Голованенко М. Застосування теорії кооперативних ігор для розвитку корпоративної соціальної відповідальності / М. Голованенко // Україна: аспекти праці. – 2012. – № 2. – С. 47–50. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uap_2012_2_11.

2. Грищук В. К. Соціальна відповідальність: навч. посібн. / В. К. Грищук. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 152 с.

3. Зіновчук В. В. Чи підходить Україні європейська модель сільськогосподарської кооперації? / В. В. Зіновчук // Кооперативні читання: 2014 : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 27–29 бер. 2014 р. – Житомир : ЖНАЕУ, 2014. – С. 9–18.

4. Колот А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів / А. М. Колот // Економічна теорія. – 2013. – № 4. – С. 5–26.

5. Про кооперацію: закон України / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 5, ст. 35 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>.

6. Рудік О. Політика ЄС щодо розвитку економіки спільної участі / О. Рудік // Публічне адміністрування: теорія та практика : Електронний збірник наукових праць. – 2016. – Вип. 1 (15) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01\(15\)/5.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01(15)/5.pdf).

7. Co-operative Social Responsibility: Cooperatives Europe releases new brochure [Electronic resource]. – Mode of access: <https://coopseurope.coop/resources/news/co-operative-social-responsibility-cooperatives-europe-releases-new-brochure>.

8. ISO 26000 – Довідник з питань забезпечення корпоративної соціальної відповідальності / BSI Group [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bsigroup.com/ru-RU/ISO-26000>.

9. PR: Cooperatives recognised in EU's future on collaborative economy [Electronic resource]. – Mode of access: <https://coopseurope.coop/resources/news/pr-cooperatives-recognised-eus-future-collaborative-economy>.